

Täysistunto

Keskiviikko 13.11.2019 klo 14.01—19.40

10. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2018

Kertomus K 11/2019 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 2/2019 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2019 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Ojala-Niemelä: esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.17 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsitteltävänä on perustuslakivaliokunnan mietintö eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 2018 kertomuksesta. Tällä kertaa kertomuksen käsittelyssä varattiin myös muille valiokunnille mahdollisuus antaa lausuntonsa asiasta. Lausuntoja kertomuksesta antoivatkin hallintovaliokunta, lakivaliokunta, sivistysvaliokunta, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta.

Perustuslakivaliokunta on kertomusta käsitellessään kiinnittänyt ensinnäkin huomiota oikeusasiamiehen toimintaan tilastotietojen valossa. Kanteluita saapui kertomusvuonna noin 5 600, mikä on kaikkien aikojen toiseksi suurin määrä. Kertomusvuonna ratkaistiin vähän yli 5 400 kantelua. Kertomusvuoden lopussa Oikeusasiamiehen kansliassa ei ollut vireillä yhtään yli vuoden vanhaa kantelua. Perustuslakivaliokunta pitääkin tärkeänä, että kanteluiden käsittelyaikaa koskeva tavoite on pystytty saavuttamaan kantelujen määrän kasvusta huolimatta.

Perustuslakivaliokunta ei ole erikseen arvioinut oikeusasiamiehen yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja. Tämä on laajemminkin tapana laillisuusvalvojien kertomusten käsittelyssä. Valiokunnan mietinnössä keskitytään isompiin linjoihin ja vain ani harvoin on otettu kantaa yksittäisen ratkaisun yhteydessä esille nousseisiin kysymyksiin.

Perustuslakivaliokunta on oikeusasiamiehen kertomuksen johdosta kiinnittänyt huomiota viranomaisvalvonnan järjestämiseen. Valiokunta on jo aikaisemminkin pitänyt tärkeänä huolehtia siitä, että oikeusasiamiehellä on toimivaltaisia ensisijaisia valvojia valvottavanaan. Oikeusasiamiehen tehtävänä voidaan nähdä olevan muun muassa valvonnan täydentäminen ja sen varmistaminen, että laillisuusvalvonnan järjestelyt toimivat tarkoitetulla tavalla. Oikeusasiamieheen nähden ensisijaisia erityisiä valvontaviranomaisia ovat muun muassa aluehallintovirastot, Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto sekä erityisvaltuutetut. Perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössään asianmukaisen viranomaisvalvonnan järjestämisen merkitystä ja valvonnan riittäviä resursseja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

Toisen, valitettavasti jälleen esiin nousseen, kysymyksen muodostavat laillisuusvalvontakäytännöissä ilmi tulleet perusoikeusturvaan liittyvät ongelmat yksityisten lastensuojelulaitosten sijaishuoltoon määrättyihin lapsiin kohdistuvissa rajoitustoimenpiteissä. Ongelmat eivät perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ole olleet vähäisiä, mikä käy ilmi myös oikeusasiamiehen kertomuksesta. Kyse on ollut muun muassa lakiin perustumattomista rajoitustoimenpiteistä, sinänsä hyväksyttävien rajoitustoimenpiteiden toteuttamisen tavasta ja olosuhteista sekä lisäksi yhteydenpidon ja lasten kuulemisen puutteista. Perustuslakivaliokunnan mukaan lasten perusoikeuksien toteutuminen lastensuojelussa edellyttää käytännössä myös lastensuojelulaitosten toiminnan riittävää valvontaa. Valiokunta korostaa myös lastensuojelussa työskentelevien koulutuksen ja tietoisuuden lisäämisen merkitystä.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä käsitellään lisäksi kysymystä ylimmän laillisuusvalvonnan työnjaon ja yhteistyön kehittämisestä. Kysymys valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen työnjaon ja yhteistyön kehittämisestä on aikaisemmin ollut esillä laillisuusvalvojien kertomusten yhteydessä aina vuodesta 2015 alkaen. Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien jakoa on selvitetty oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jonka mietintö valmistui kesäkuussa 2019. Perustuslakivaliokunta toteaa pitävänsä tärkeänä, että tässä valiokunnan aikaisemminkin kiirehtimässä asiassa edetään viivytyksettä.

Perustuslakivaliokunnan mietintö päättyy valiokunnan kannanottoehdotukseen, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

16.22 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevasta oikeusasiamiehen kertomuksesta saa selkeän käsityksen oikeusasiamiehen toiminnasta ja esiin tulleista ongelmista. Kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja toikin jo edellä ilmi, kanteluita oikeusasiamiehelle saapui kertomusvuonna noin 5 600, mikä on kaikkien aikojen toiseksi suurin määrä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt kertomusta käsittelevässä mietinnössään hyvänä sitä, että kanteluiden käsittelyaikaa koskeva tavoite on pystytty saavuttamaan kantelujen määrän kasvusta huolimatta.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt mietinnössään erityistä huomiota muun muassa lastensuojelulain muuttamisen yhteydessä oikeusasiamiehen laillisuusvalvontakäytännössä ilmenneisiin merkittäviin perusoikeusturvaan liittyviin ongelmiin yksityisten lastensuojelulaitosten sijaishuoltoon määrättyihin lapsiin kohdistuvissa rajoitustoimenpiteissä. Perusturvaan liittyvät ongelmat eivät ole olleet vähäisiä. Esiin on noussut muun muassa lasten oikeuksien rajoittamista ilman laissa säädettyä perustetta. Tiedotusvälineiden mukaan eräässä lastensuojeluyksikössä nuoria oli esimerkiksi riisutettu alasti. Tällainen toimintahan ei perustu lakiin. Lisäksi nuoria oli joissakin tapauksissa eristetty muista ihmisistä käytännössä kokonaan. Apulaisoikeusasiamies onkin vaatinut aivan oikein, että jatkuvasta eristämisestä ja sosiaalisten suhteiden rajoittamisesta luovutaan.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kaikista lakiin perustumattomista lapsen oikeuksia loukkaavista käytännöistä päästään kaikissa lastensuojeluyksiköissä eroon. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Perustuslakivaliokunnan mukaan lasten perusoikeuksien toteutuminen lastensuojelussa edellyttää käytännössä myös lastensuojelulaitosten toiminnan riittävää valvontaa. Lisäksi valiokunta korostaa lastensuojelussa työskente-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

levien koulutuksen ja tietoisuuden lisäämisen merkitystä. Lapsen oikeutta hyvään kohteluun, huolenpitoon ja kasvatukseen on vahvistettava. On varmasti edelleen tarpeellista selkeyttää yleisesti hyväksytyn tavanomaisen kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa. Jos esimerkiksi laitoshuollossa olevan henkilön perusoikeuksia on tarve rajoittaa, on rajoituksista säädettävä lailla, ja ne tulee oikeuttaa erikseen kussakin tapauksessa ja kunkin perusoikeuden osalta. Myös kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on oikeus huolenpitoon, asetettuihin rajoihin sekä ihmisarvoa kunnioittavaan kohteluun.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä tässä yhteydessä kiinnittää huomiota erääseen ongelmaan. Nimittäin viime maaliskuussa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ja Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI julkistivat selvityksen lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta ja hyväksikäytöstä Suomessa. Selvityksen mukaan Suomessa lapsia ja nuoria käytetään ihmiskaupaan viittaavalla tavalla hyväksi muun muassa rikollisessa toiminnassa. Heitä ei kuitenkaan tunnisteta ihmiskaupan uhreiksi. Selvityksessä ilmeni, että Suomessa tapahtuvassa rikollisessa toiminnassa on hyväksikäyttöä, joka koskee erityisesti koulukodeista karkaavia nuoria. Näen tärkeänä, että tähän ongelmaan kiinnitetään enemmän huomiota ja puututaan tiukemmin.

Arvoisa puhemies! Laillisuusvalvonnassa havaittujen merkittävien epäkohtien vuoksi valtioneuvoston tulee tarkoin seurata lastensuojelulain noudattamista ja toimivuutta sekä yksityisten lastensuojelulaitosten toimintaa ja puuttua havaittuihin epäkohtiin myös lain-säädännöllisin keinoin.

16.27 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Vierailimme pari viikkoa sitten lakivaliokunnan kanssa eduskunnan oikeusasiamiehen toimistolla. Vierailulla saimme uusia näkökulmia lainsäädäntötyön tueksi tämän käsittelyssä olevan toimintakertomuksenkin pohjalta.

Nostan kertomuksesta erityisen tarkastelun kohteeksi sivuilta 120—123 luvun ”Kymmenen keskeistä suomalaista perus- ja ihmisoikeusongelmaa”. Oikeusasiamiehen kertomuksen mukaan perus- ja ihmisoikeuksissa ilmenee puutteita muun muassa vanhusten oloissa ja kohtelussa, lastensuojelussa, kuten edustaja Immonen kuvasi, vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa, ulkomaalaisten oikeusturvassa, vankien oloissa ja kohtelussa sekä terveyspalveluiden saatavuudessa. Lisäksi oikeusasiamies nostaa kertomuksessaan esiin laitoksissa olevien itsemääräämisoikeutta loukkaavat rajoittamiskäytännöt, oikeusprosessien pitkät käsittelyajat sekä puutteet perusopetuksessa ja näiden edellä mainittujen ongelmien ennaltaehkäisyssä.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus kertoo karua kieltä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa, ja kertomuksessa ilmenevät ongelmat on syytä ottaa tosissaan. Meidän on tässä salissa tehtävä kaikkemme perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja kertomuksessa esiintyvien puutteiden korjaamiseksi.

16.28 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä on nostettu esille se, kuinka tällä hetkellä näitä kanteluita todellakin tulee ennätysmäärä ja siitä huolimatta on kuitenkin pystytty pitämään kiinni näistä käsittelyajoista. Elikä yhtään yli vuoden vanhaa kantelua ei ole tuolla Oikeusasiamiehen kansliassa, ja siinä mielessä tämä on tietenkin äärimmäisen tärkeää.

Tässä lähete keskustelussa, jossa tätä oikeusasiamiehen kertomusta käsiteltiin, nousivat esille erityisesti nämä vanhustenhuoltoon liittyvät ongelmat ja vanhusten oikeuksien toteu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

tuminen. Tästä voi nyt kiittää hallitusta, että Suomeen ollaan perustamassa vanhusasiavaltuutetun virka. Ja kyllä tässä täytyy sanoa, että kristillisdemokraatit myös haluavat vähän omaa häntäänsä nostaa. Siellä on ollut paljon meidän aktiiveja tätä asiaa edistämässä muun muassa kansalaisaloitteen kautta ja nostamassa tätä keskustelua, että me tarvitsemme oman laillisuusvalvojan myöskin vanhusten asioitten hoitamiseen. Meillä totta kai on valvira, on avia, mutta me tiedämme, että nämä valvontamäärärahat ja myöskin sitten valvonnan laatu, muun muassa nämä erilaiset yllätystarkastukset ja vastaavat, vaativat kohennusta. Siinä mielessä on tärkeää, että meillä olisi tällainen riippumaton laillisuusvalvoja, joka pystyy sitten myöskin antamaan vanhusten palveluihin ja oikeuksiin liittyviä laajempia suosituksia ja myöskin tekemään esimerkiksi vaikka vuotuisia selvityksiä.

Sitten tässä mietinnössä ja keskusteluissa on myöskin nostettu esille lastensuojeluun liittyvät ongelmat. Lehtitietojen perusteella on tullut esille huomattavia puutteita erityisesti näissä monissa yksityisissä lastensuojelulaitoksissa. Tässä muistaakseni jossakin puheenvuorossa nostettiin esille vammaisiin ja laitoksissa oleviin, esimerkiksi vaikkapa päihdeasiakkaisiin, liittyvät itsemääräämisoikeuteen liittyvät rajoitukset. Nämä ovat välillä vähän sellaisia hankalia tapauksia. Joissakin tapauksissa joudutaan punnitsemaan varmasti sellaisia seikkoja kuin milloin henkilö on vaaraksi itselleen tahi toisille, ja sitten toisaalta myöskin sitä, että tämä itsemääräämisoikeus on kyllä meillä perustuslaissa varsin korkealla. Ja silloin, kun ei ole varmuutta, miten hyvin ihminen ymmärtää omaa tilaansa, tämän tyyppisistä asioista varmasti joudutaan sitten siinä käytännön työssä niitä rajanvetoja tekemään, esimerkiksi toisten turvallisuuden takaamiseksi.

Täällä valiokunnan mietinnön lopussa sanotaan hyvin, että ”oikeusasiamiehen toiminnan painopiste on siirtynyt yhä selvemmin viranomaisten toiminnan valvonnasta ihmisten oikeuksien edistämiseen”. Oikeastaan tästä viimeisestä asiasta haluaisin vähän laajentaa keskustelua siihen, mistä nyt viime aikoina meillä on käyty kovasti keskustelua, eli tähän apulaisoikeusasiamiehen uuteen linjaukseen: hän pitää ongelmallisena sitä, että kirkkotilaa käytetään joulujuhlanpitopaikkana, ja on katsonut, että sillä on tällaisia omia erityisiä uskonnollisia merkityksiä.

Tässä yhteydessä haluaisin korostaa sitä positiivisen uskonnonvapauden henkeä, mikä meillä Suomen perustuslaissa on, ja myöskin muistuttaa siitä, että meillä perustuslakivaliokunta on aikanaan linjannut, että meillä voi olla koulun joulujuhlissa näitä kristilliseen kulttuuriperintöön kuuluvia elementtejä, kuten vaikkapa jouluevankeliumi tai ”Enkeli taivaan” tai joulukuvaelma. Sitten toisaalta on mahdollista järjestää myöskin erillinen jumalanpalvelus, jolloin niille, jotka eivät siihen halua osallistua, on olemassa rinnakkainen ohjelma. Nyt tästä, johon myöskin Opetushallituksen ohjeet ovat tähän asti perustuneet, on apulaisoikeusasiamies tehnyt uudentyyppisen linjauksen. Elikkä hän katsoo, että vaikka tuolla kirkkotilassa suoritettu joulujuhla olisi Opetushallituksen ohjeitten mukainen elikkä ei sisältäisi muita tunnustuksellisia piirteitä, siellä olisi ainoastaan nämä kristilliseen kulttuuriperintöön kuuluvat elementit, niin siitä huolimatta kirkkotila on ongelmallinen pitopaikka. Tämä varmasti aiheuttaa tällä hetkellä kouluissa aika suurta hämmennystä, koska vielä tämän vuoden puolella meillä on Länsi-Suomen ja Sisä-Suomen avi antanut ratkaisun, jossa toteaa, että päättäjäisjuhlan järjestäminen kirkkotilassa ei itsessään tee tilaisuudesta uskonnollisesti sitoutunutta. Varmaan monet koulut ovat tätäkin ohjetta pitäneet mielessään, kun ovat pohtineet sitä, missä koulun joulujuhlan voi pitää.

On huomioitava se, että meillä on sellaisia kuntia, joissa yksinkertaisesti ei ole sellaisia tiloja, joihin saataisiin kaikki koulun oppilaat ja toisaalta heidän vanhempansa ja isovan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

hempansa tai ketkä kaikki haluavat tulla paikalle koulun joulujuhlaa seuraamaan. Sen tähden minun täytyy toivoa, että perustuslakivaliokunta, jonka jäseniä on täällä paikalla, pyytäisi apulaisoikeusasiamiestä kuultavaksi tällaisena oma-aloitteisena kuulemisena, koska minun mielestäni nyt on tärkeää selkeyttää tämä. Tämä on kuitenkin selkeästi ristiriidassa sen kanssa, mitä meillä perustuslakivaliokunta on aiemmin linjannut, ja toisaalta myöskin sen kanssa, miten Opetushallitus on siltä pohjalta sitten ohjeistanut kouluja.

Jos ajatellaan vielä ihan sitä, mistä laissa puhutaan, niin perusopetuslaki ja perusopetusasetus eivät sinällensä tunnista joulujuhlaa ollenkaan. Elikkä siellähän puhutaan koulun päättäjäisjuhlasta, ja sille on asetuksessa annettu tarkat ohjeet. Toisaalta tiedetään, että päivänavaukset tulee järjestää, mutta joulujuhla kuuluu niihin Opetushallituksen ohjeissa sanottuihin muihin koulun juhliin. Siitäkin näkökulmasta, kun tätä on pidetty lainvastaisena, tietysti täytyy kysyä, minkä lain vastaisena, kun laissa ei varsinaisesti ole määrätty, että joulujuhla tarvitsee järjestää.

Sinällään toivon, että joulujuhlat jatkossakin saavat olla ja ne saavat olla myöskin siellä kirkkorakennuksessa, kunhan noudatetaan niitä Opetushallituksen ohjeita, jotka tähänkin saakka ovat olleet äärimmäisen toimivia. Täytyy toivoa, että tosiaan perustuslakivaliokunnassa tähän asiaan palattaisiin, koska kyllä meillä kirkkotilaa käytetään muuhunkin kuin pelkästään jumalanpalveluksiin. Siellä järjestetään konsertteja, ja esimerkiksi helsinkiläisissä kouluissa on järjestetty lakkiaisia, ja kutsuntoja on järjestetty seurakuntien tiloissa — joskus takavuosina on joku äänestyspaikkakin pidetty seurakuntien tiloissa. Siinä mielessä toivon, että nyt tähän uuteen linjaukseen kiinnitettäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnassa huomiota. Nämä perusteet pitäisi saada nytten selväksi. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt olisi hyvä, jos me pitäytyisimme pääasiassa tässä vuoden 2018 kertomuksessa. Mutta kun tämä asia nousi esille, niin voitaneen tehdä niin — sopiiko, että teemme niin? — että otetaan lyhyt debattikierros, niin että suurin piirtein yksi per ryhmä saisi käyttää puheenvuoron, ja sitten kuullaan oikeusasiamiehen vastauspuheenvuoro tähän. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää tässä puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

16.36 Johannes Koskinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Essayahin viittaamalla tavallahan perustuslakivaliokunta poikkeuksellisesti otti viisi vuotta sitten tällaisen yhden ratkaisun puntaroitavakseen. Kun siinä tilanteessa oli vielä Opetushallitus kirjoittamassa ohjeistuksiaan koulujen työtä koskien, muun muassa näitä juhlatilaisuuksia ja eri uskonnonharjoittajien ja uskonottomien huomioon ottamista niissä, niin oli ikään kuin semmoinen poikkeuksellinen sosiaalinen tilaus sille, että katsottaisiin sitten perustuslakivaliokunnassa vähän leveämmillä hartioilla, mikä oikea tulkinta olisi. Ja minun nähdäkseni se on toteutunut hyvin niin näissä opetushallinnon ohjeissa kuin koulukohteisessa käytännössäkin.

Tuossa ratkaisussahan ei otettu kantaa näihin rakennuskysymyksiin, ja se onkin ikään kuin toisen messun väärä. Meillä on niin monenlaisia rakennuksia, seurakuntasaleja erilaisia: joissakin tuskin huomaa, että se on kirkon tilaa, ja sitten on taas puhtaasti hyvinkin selvästi erottuvia kirkkorakennuksia, joissa [Puhemies koputtaa] saatetaan tällaisia yhteisiä koulujen tilaisuuksia pitää. Minusta ei ehkä ole oikea tapa se, että nyt vaadittaisiin juuri tätä yksittäistä ratkaisua mihinkään laajempaan käsittelyyn, vaan [Puhemies koputtaa] jatkos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

sa sitten perustuslakivaliokunta voisi muiden asioiden yhteydessä miettiä, onko tarvetta näitä opetushallinnon [Puhemies: Aika!] ohjeistuksia katsoa tarkemmin, miten ne ovat ajan tasalla. Ja näin pikaisesti luettuna vaikutti ihan hyvin perustellulta tämä [Puhemies: Aika, minuutin puheenvuoro!] apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu.

16.38 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta eduskunnan oikeusasiamies tekee arvokasta työtä. Meillä on paljon ongelmia lastensuojelussa, perheiden asemassa, velallisten asemassa ja monessa muussa. Jotenkin tuntuu, että tämä yhteiskunta on mennyt aika päälaelleen, kun meidän ylimmät laillisuusvalvojamme joutuvat miettimään tällaisia asioita kuin Suvivirsi ja joulujuhlat, tämäntyyppisiä asioita, jotka ovat kuuluneet meidän perinteisiimme iän kaiken. Minusta niiden pitäisi olla niin itsestään selviä asioita, että me emme oikeudellista niitä. Ne ovat suomalaista kulttuuria, suomalaista perinnettä, niin että minä en oikeastaan edes ymmärrä tätä keskustelua. Minusta meidän pitäisi saada elää täällä niin kuin ennenkin, ja jos joku siitä pahastuu, niin hän on sitten pois niistä tilaisuuksista.

16.39 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suvaitsevaisuus ei tarkoita sitä, että perinteistä tulisi luopua, vaan itse asiassa meidän pitää Suomessa myös puolustaa ja pitää yllä suomalaisia perinteitä. Niin kuin tässä edellä kollega Essayah toi esille, meillä on onneksi nyt se tilanne, että Suvivirsi saa soida ja Hoosianna kaikua myös koulujen juhlissa. Se on arvokas osa meidän perinnettämme.

Tässä apulaisoikeusasiamiehen kannanotossa otettiin myös tilaan itse asiassa kantaa — apulaisoikeusasiamieshän totesi, että tilalla on uskonnollinen merkitys — ja tämä laittaa kyllä tilanteen aika ongelmaiseksi. Meillä on kirkko toivonut, että kirkkoja voisi käyttää monipuolisemmin, ja siellä on pidetty ylioppilasjuhlia, siellä on pidetty erilaisia konsertteja ja muita. Jos nämä kaikki nyt rajataan pois, niin olemme varsin erikoisessa tilanteessa. Itse toivon, että perustuslakivaliokunta ottaa tähän asiaan kantaa ja pohtii sitä, onko se tila itsessään nyt sitten rajoittava [Puhemies koputtaa] tekijä.

16.40 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen itse jotenkin mieltänyt perustuslakivaliokunnan jäsenenä niin, että me emme ehkä sinänsä tartu yksittäisiin kysymyksiin. Tällaisessa tilanteessa, kun on kyse apulaisoikeusasiamiehen lausunnosta, josta on leimahtanut monenlaisia ristiriitaisia väitteitä sisältävä julkinen keskustelu, tietysti voisi olla hyvä, jos apulaisoikeusasiamies itse tarkentaisi, mitä hän on tarkoittanut.

Mutta jos nyt itse kerron, miten itse ymmärsin, niin olen ymmärtänyt niin, että apulaisoikeusasiamies otti kantaa siihen, että ei ole ok se, että koulun joulujuhla ikään kuin kauttaaltaan muistuttaa tällaisesta uskonnollisen riitin kaavasta. Ja sen varmasti jokainen meistä ymmärtää, ja omalla kohdalla ei ehkä toivoisi, että oma lapsi osallistuisi sellaiseen joulujuhlaan, jossa olisi esimerkiksi sellaisen uskonnollisen riitin tunnusmerkkejä, jotka eivät ole sitä omaa lähiuskontoa. [Leena Meren välihuuto] Elikkä tästä tullaan tietysti tähän yhdenvertaisuuskysymykseen, voidaanko puhua yhdestä suomalaisesta kulttuurista [Puhemies koputtaa] vai onko niin, että meillä kuitenkin [Puhemies koputtaa] on uskonnon- ja sananvapaus [Puhemies: Aika!] Suomessa ja pitäisi välttää ikään kuin sitä, että pakotetaan ihmisiä [Puhemies: Aika!] yhteen muottiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

16.42 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos tästä mahdollisuudesta käydä tämä lyhyt debatti.

Ensinnäkin täytyy sanoa, että minä erotan ne kaksi asiaa toisistaan. On niitä tiloja, joissa pidetään koulun joulujuhla, ja en katso sen yhdistämistä siihen — vaikka maksan kirkollisveroa ja kannan siinä mielessä korteni kekoon näitten tilojen ylläpidosta — että meillä on jumalanpalveluksen yhteydessä koulujen joulujuhla ja todistustenjako... [Sari Essayah: Ei siitä ole kysymys!] — Niin joo, mutta tämä on minun näkemykseni. — Minä haluan myös kunnioittaa sitä puolta, että kukaan ei voi sanoa kirkolle, että me pidämme täällä nyt konsertin taikka jotain. Kirkolla on se oma näkemyksensä. En minä voi mennä häissä laulamaan jotakin tiettyä kappaletta, mitä hääpari itse toivoo, vaan kirkolla, ja oletettavasti siinä kohtaa rovestilla ja suntiolla, on se määräämisvalta siellä kirkossa. Pitää nähdä, että tämä toimii myös toisin puolin. Kyllä kirkko on itsenäinen toimija. Ja niin kuin edustaja Heinonen sanoi, [Puhemies koputtaa] kyllä me Suvivirren ja Hoosiannan voimme siellä koulunkin juhlassa laulaa, [Puhemies: Aika!] ja minun mielestäni se on aivan oikein.

16.43 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä apulais-oikeusasiamiehen linjauksessa nousee esiin mielestäni ennen kaikkea kysymys siitä, onko kirkkotilassa oleskelu sinänsä uskonnonharjoittamista, onko kirkkotilalla sinänsä uskonnollinen merkitys. Perustuslakivaliokunta on aiemmin todennut sen, että kristilliset juhlatraditiot, esimerkiksi virsi, ovat osa suomalaista kulttuuria — eli nekään eivät ole sinänsä, yksittäinen virsi, vielä uskonnon harjoittamista, tai joulukuvaelma ei ole uskonnon harjoittamista — niin että ihmettelen kyllä sitä, miten pelkkä kirkkotila katsotaan ikään kuin uskonnon harjoittamiseksi, jos siellä järjestetään aivan samanlainen joulujuhla, joka voitaisiin järjestää vaikkapa siellä koulun liikuntasalissa. Sen vuoksi minäkin toivon — koska tämä on herättänyt nyt valtavan paljon hämmennystä ja tulisi muuttamaan monen koulun vakiintunutta, hyväksi havaittua käytäntöä — että tämä asia selvitettäisiin [Puhemies koputtaa] perustuslakivaliokunnassa.

16.44 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pidän tätä keskustelua koululaisten menosta esimerkiksi johonkin juhlaan, joka on vaikka seurakunnallisessa rakennuksessa, erittäin kummallisena. Koko meidän länsimainen kulttuurimme perustuu kristinuskoon ja siihen perinteeseen, mikä sieltä tulee, ja sitten yhdellä lausunnolla lähdetään tämä haastamaan. Käytännössähän tässä on kysymys siitä, että hyvin pieni vähemmistöryhmä alkaa tässä maassa määrällä, miten tätä kasvatusta tehdään. [Leena Meri: Se on juuri näin!] Seurakuntien ja koulujen ja koko tämän meidän yhteisömmekannalta pidän tämän hyvän viestin saavuttamista, että nämä juhlat järjestetään suomalaisen perinteen mukaan, äärimmäisen tärkeänä. Pidän tätä keskustelua, mitä tässä käydään tämän asian ympärillä, erittäin pelottavana näköalana tulevaisuuteen. Kun menen johonkin toiseen maahan vierailulle — olkoon se sitten vaikka roomalaiskatolinen maa, vaikka Espanja taikka Etelä-Amerikassa joku valtio, taikka sitten islamilainen valtio — niin heillä on omat perinteensä, joiden mukaan he juhlaansa järjestävät, enkä varmasti avaa suutani, että teidän on luovuttava tästä. Pidän tätä keskustelua aivan järkyttävänä. Kyllä kristityssä maassa pitää olla sen maan perinteet, muuten ei tule mitään. [Leena Meri: Hoskonen linja pelaa!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

16.45 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Miksi asioista, jotka ovat tavallisia perinteitä ja käytännössä toimivia, tehdään iso yhteiskunnallinen ongelma? Tätä on varmasti pohtinut moni suomalainen viime päivinä.

Perustuslakivaliokuntahan on todennut käytännössä nimenomaan, ettei valiokunnan tarkoituksena ole ollut muuttaa käytäntöä erilaisten koulun perinteeseen kuuluvien tilaisuuksien, kuten lukukauden päättäjäisten, osalta ja että tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Nyt kuitenkin ratkaisussaan apulaisoikeusasiamies on pitänyt ”lähtökohtaisesti ongelmallisena myös koulun lukukauden päättäjäisjuhlan järjestämistä kirkkosalisissa, sillä se on nimenomaan jumalanpalvelusten toimittamiseen tarkoitettu paikka ja siitä välittyy näin jo itsessään uskonnollisia merkityksiä”. Tämä oli suora lainaus sieltä ratkaisusta. Eli siinä on problematisoitu paitsi juhlan sisältö myös itse kirkkotilan käyttäminen. Saako siis Etu-Töölön lukio järjestää lakkiaiset Tempeliaukion kirkossa? Entä saavatko Porolahden peruskoulun musiikkipainotteiset luokat pitää soitinopetukseen kuuluvia esiintymisiään Itä-Helsingin kirkoissa? Kysyin tätä Opetushallituksen lakimieheltä tänään. Hän ei osannut vastata. Rehtorit pohtivat tällä hetkellä näitä kysymyksiä, juhlakauden alla, [Puhemies koputtaa] ja todella kiinnostaa, [Puhemies: Aika!] onko oikeusasiamiehellä tähän nyt sitten vastausta. Voi olla perusteltua, [Puhemies: Aika!] kun näyttää siltä, että tämä on jännitteinen valiokunnan käytännön kanssa, [Puhemies koputtaa] että perustuslakivaliokunta tähän jossain yhteydessä ottaa... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

16.47 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Nyt on äärimmäisen tärkeää ratkaista tämä uusi linjaus, että siitä välittyy itsessään uskonnollisia merkityksiä ja että lähtökohtaisesti on ongelmallista pitää tilaisuuksia kirkkosalissa. Tähän mennessä ei ole ollut, kunhan se on noudattanut Opetushallituksen ohjetta, joka on perustunut perustuslakivaliokunnan viisaisiin ja hyviin linjauksiin. Eli nyt olisi tärkeää selvittää tämä ristiriita, ja sen takia sitä toivon. Vaikka edustaja Koskinen täällä sanoi, että tämä on yksittäiseen asiaan puuttumista, niin ei ole, koska tämä koskettaa nyt koko tätä juhla-perinnettä, josta perustuslakivaliokunta on aikaisemmin linjannut, ja sen takia tämä ei kosketa yksittäistä asiaa.

Sen sijaan olisin toivonut, että apulaisoikeusasiamies olisi koskettanut vain yksittäistä asiaa eliikkä hän olisi ottanut kantaa tähän Kouvolan Naukion koulun tilanteeseen, jossa ilmeisesti on tapahtunut, todennäköisesti, ylilyönti, ja hän olisi lausunut siitä, mutta kun hän sen lisäksi lähti lausumaan siitä, että nyt kaikki kirkkorakennukset ollaan tehty jollakin tavalla itsessään uskonnollisia merkityksiä välittäviksi tiloiksi, joissa pidetään ongelmallisena lähtökohtaisesti pitää koulujen [Puhemies koputtaa] juhlia, niin tämä muuttaa koko tämän konseptin. Sen takia minä toivon, että perustuslakivaliokunta ottaa tämän asian käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja haluaako oikeusasiamies Jääskeläinen vastata tähän? — Olkaa hyvä.

16.48 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Tosiaan tästä apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen ratkaisusta nousi viikonloppuna kohua. Ymmärtääkseni ainakin osittain se kohu johtui siitä, että tätä itse päätöstä ei ollut saatavilla oikeusasiamiehen verkkosivuilla tuolloin viikonloppuna. Se taas

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

johtuu siitä, että meillä on ihan julkisuuslakiin perustuvana käytäntönä se, että asianosaisten pitää saada tieto ratkaisusta ennen kuin se julkaistaan. Nyt tietojeni mukaan tämä ratkaisu oli viime viikon puolellessa laitettu menemään asianosaisille ja se olisi laitettu verkkoon tämän viikon alussa, mutta nyt sitten asianosaisten taholta tämä päätös oli tullut julkisuuteen, ja viikonloppuna taas sitten ei sitä pystytty verkkoon viemään.

Minä en voi lähteä kommentoimaan ja arvioimaan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisua. Apulaisoikeusasiamiehet käyttävät heidän käsiteltäväänsä olevissa asioissa samaa toimivaltaa kuin oikeusasiamies, ja oikeusasiamies ei ole apulaisoikeusasiamiesten esimies eikä voi esimerkiksi ottaa uudelleen ratkaistavakseen apulaisoikeusasiamiehen ratkaisemaa asiaa. Sen voin sanoa, että olen lukenut tämän päätöksen ja itse en näe, että tämä olisi ristiriidassa minkään olemassa olevan perustuslakivaliokunnan kannanoton kanssa. Se kysymys, johon tämä keskustelu on nyt ehkä täsmentynyt — voidaanko koulun päättäjaisjuhlaa järjestää kirkkotiloissa silloin, jos siihen ei sisälly mitään muita uskonnon harjoittamiseen viittaavia elementtejä kuin se kirkkosali — on sellainen kysymys, johon nyt tässä päätöksessä olevien tietojen taikka minulla muutoinkaan olevien tietojen mukaan perustuslakivaliokunta ei ole nimenomaan ottanut kantaa.

Tästä päätöksestä käy ilmi, että vähän tähän liittyvää aikaisempaa laillisuusvalvontakäytäntöä on ollut. Ehkä voin ne tässä nostaa esille siltä varalta, että nämä eivät kaikkien tiedossa olisi — ehkä vähän antaa perspektiiviä tähän.

Täällä on vuonna 1996 oikeusasiamies — tämä on varmaan ollut oikeusasiamies Lauri Lehtimä, uskoisin tämän ajankohdan perusteella, en nyt ihan varma ole, mutta olettaisin, että näin on — arvioinut uskonnollisten yhdyskuntien omistamien tilojen käyttämistä äänestyspaikkoina kunnallisvaaleissa. Oikeusasiamies totesi, että tulisi pyrkiä siihen, että vaalihuoneistot ovat aatteellisilta kytkennöiltään mahdollisimman neutraaleja. Uskonnon harjoittamiseen nimenomaan tarkoitettujen tilojen, kuten esimerkiksi kirkkosalin, käyttäminen vaaleissa äänestyspaikkana ei oikeusasiamiehen mukaan ollut asianmukaista.

Sitten apulaisoikeusasiamies on vuonna 2009 arvioinut asevelvollisten kutsuntatilaisuuden järjestämistä uskonnollisten yhteisöjen tiloissa. Tässä ilmeisesti ei ole kirkkosaleista kysymys vaan jostakin muusta uskonnollisen yhteisön tilasta, ja tämän apulaisoikeusasiamies on arvioinut jossakin määrin ongelmalliseksi.

Ja nyt apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen on pitänyt lähtökohtaisesti ongelmallisena koulun lukukauden päättäjaisjuhlan järjestämistä kirkkosalissa.

Mutta tosiaan tähän kysymykseen tietääkseni ei perustuslakivaliokunnan kannanottoa ole, ja jos sellainen tulee, niin se on perustuslakivaliokunnan asia, mutta tietenkään apulaisoikeusasiamies ei ole voinut ottaa huomioon mitään sellaista kantaa, jota ei perustuslakivaliokunnan taholta ole vielä otettu.

Tämä ehkä tältä osin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Kiitoksia. — Ja sitten mennään puhujalistaan ja tähän itse asiaan.

16.53 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on todellakin tärkeitä asioita käsiteltävänä, ja tämän käsittelyn yhteydessä ovat nousseet erityisesti heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten tilanne ja puutteet esimerkiksi vanhustenhoidossa ja lastensuojelussa, joihin on syytä suhtautua vakavasti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

Poliisikantelut ovat tämän kertomuksen mukaan yksi suurimmista kanteluryhmistä, mikä liittyy tietysti siihen, että poliisi joutuu lakisääteisiä tehtäviä hoitaessaan puuttumaan perus- ja ihmisoikeuksiin esimerkiksi pakkokeinoja käyttäessään. Kiinnitän huomiota siihen, että hallintovaliokunta nostaa aika voimakkain sanankääntein esiin sen, miten tähän vaikuttavat nimenomaan poliisin resurssit, niiden suuntaaminen, poliisien määrä ja se, että meillä esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna poliisin henkilöstöresurssit ovat valitettavasti edelleen heikolla tasolla. On hyvä, jos tätä poliisien määrää pystytään jonkin verran nostamaan, mutta kiinnitän huomiota siihen, että eduskuntaryhmät ovat aiemmin sopineet selvästi korkeammasta tasosta kuin mihin nyt tämän vaalikauden aikana ollaan näillä näkymin pääsemässä.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä todellakin tämä poliisitilanne on johtanut siihen, että poliisi joutuu priorisoimaan vakavampien rikosten tutkintaa ja kiireellisiä hälytystehtäviä ja keskittämään sitten niitä resurssejaan suurimpiin asutuskeskuksiin, mikä vaikuttaa esimerkiksi harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilanteeseen.

16.55 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin poliisin tilanne Suomessa on hieman epätasaisesti jakautunut, eikä ihan vähän olekaan. Pohjois-Karjala maakuntana näyttää ehkä karseimmillaan sen, mikä tämä tilanne tänä päivänä on. Kyllä Joensuu on poliiseja niin paljon, että joskus ihan ihmetyttää, kun niitä on todella joka nurkka täynnä siellä, kun ajelevat kaupungilla eri yhteyksissä, mutta jos vaikka ilomantsilainen Möhkön mummo soittaa, että sudet ovat pihalla, tulkaa apuun, niin ei varmasti tulla apuun. Sen jokainen tietää, että se puhelu menee ihan hukkaan. Ei, apua ei tule, apua ei kuulu. Ehkä kuvaava tilanne oli esimerkiksi se, että kun viime syksynä alkoi karhunmetsästys, tämä niin sanottu valvottu jahti, niin kyllä valvontaa oli silloin, poliiseja oli Ilomantsissa kiitettävästi. Jopa minun kesämökkini tienvarressa, jossa ikinä ennen en ole poliisia nähnyt, oli poliisiauto. Mitä lienee odotellut, tuskin allekirjoittanutta.

Sitä haluaisin oikeusasiamiehelle korostaa nyt, että turvallisuuden kannalta poliisin näkyminen kunnissa on aivan äärimmäisen tärkeä asia. Meillä on se tilanne harvaan asutulla alueella... Suurin osa Suomen pinta-alastahan on semmoista niin sanottua metsäistä Suomea, josta taajamat puuttuvat. Siellä täällä voi pikku kuntakeskus olla, mutta ne muut, jotka asuvat sen taajaman ulkopuolella, ovat aivan turvattomassa asemassa. Apua ei saa, vaikka soittaisi. Niin monta esimerkkiä voisin kertoa, mutta ajan lyhyiden takia en niihin mene. Totean vain poliisin tilanteesta niillä alueilla: välimatkat ovat niin pitkät, että apua ei tule.

Meidän — Ilomantsi on kotikuntani — Ilomantsin osalta on pelastus ollut se, että meillä on Rajavartiolaitos. PTR-yhteistyön puitteissa poliisi kyllä antaa sitten määräyksen rajavartijoille hoitaa joku turvallisuustehtävä loppuun tai aloittaa sen turvallisuustehtävän hoitaminen, ennen kuin he itse ennättävät paikalle. Sehän on tämän kyseisen lain mukaan täysin mahdollista. Ilman Rajavartiolaitoksen erinomaista, osaavaa työtä olisimme todella pullassa.

Totta kai se on tästä salista kiinni, mitä rahoja löytyy ja miten ne kohdennetaan, mutta kyllä eduskunta saa tässä katsoa peiliin. Se turvallisuudentunne tuolla maaseutukunnissa on ollut heikkoa, varsinkin viime aikoina tämä susitilanne on karannut täysin käsistä. En tiedä, mitkä ovat oikeusasiamiehen kaikki instrumentit, mitä hän voi asian suhteen käyttää. Eduskunnalla niitä varmaan löytyy, jos haluja löytyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

Jos ei tähän turvallisuustilanteeseen ja nimenomaan näihin susitilanteisiin puututa kohta lähiaikoina oikeasti... Tämä tällainen on järjetöntä paapomista. On ihan käsittämätöntä, että jos ihminen menee toisen pihamaalle luvatta, siinä rikotaan kotirauhaa ja vaikka mitä rikotaan ja se ihminen tullaan poistamaan poliisin toimesta hyvin äkkiä. Mutta kun kävin riistainfossa tuossa läheisessä kokoushuoneessa viime vai oliko toissa viikolla, niin siellä tuntui, että kyllä sudet saavat pihalla juoksennella vapaasti. Pienet lapset, jotka siellä leikkivät, ottavat joka päivä riskin, että henki voi mennä, kun sinne menee. Suomessa on tässä menty kyllä sellaisiin ulottuvuuksiin, että näissä keskusteluissa ei ole mitään järkeä. Ihmisillä pitää olla turvallista, asuivatpa he kaupungissa [Puhemies koputtaa] tai maaseudulla. [Puhemies koputtaa] Siitä on pidettävä ehdottomasti kiinni.

16.59 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Ihan pakko kommentoida tähän perään edustaja Hoskosen puheenvuoroa tuosta ongelmasta. Olen samaa mieltä, että häirikkösusiongelmaan pitää puuttua, mutta nyt minä en oikein ymmärtänyt sitä, että kun sanoitte, että rikoo kotirauhaa, niin tarkoittateko, että eduskunnan oikeusasiamiehen pitäisi alkaa tutkia sitten susien liikkumista. Se vähän minua tuossa huvitti. [Hannu Hoskosen välihuuto] — Hyvä korjaus, näin ajattelin. Tämä näin illan kevennykseksi, tuskin sitä tarkoittate.

Ensimmäistä kertaa nyt on kokeiltu sellaista, että kun perinteisesti perustuslakivaliokunta on antanut mietinnön laillisuusvalvojen kertomuksista, niin nyt kun tästä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta on kysymys, niin nyt on eduskuntakäsittelyä uudistettu siten, että myös tietyt substanssivaliokunnat ovat saaneet antaa lausunnon. Lakivaliokunta antoi omasta osuudestaan, ja kuulimme asiantuntijoita ja pidimme erittäin hyvänä sitä, että oikeusasiamiehen kertomus pitää sisällään myös erikseen koottuja tietoja siitä, mikä on ollut eduskunnan oikeusasiamiehen käsitys uusista lainsäädäntöhankkeista, siitä mitä olisi hyvä uudistaa. Olemme lisäksi ottaneet kantaa muun muassa vankeinhoitoon, lastensuojeluun ja perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseen. Tämä koko lausunto on luettavissa, en ala sitä täällä nyt tavaamaan alusta loppuun. Mekään emme tietenkään lakivaliokunnassa ole ottaneet kantaa yksittäisiin ratkaisuihin emmekä kannanottoihin, vaan nehan on tehnyt nyt oikeusasiamies toimivallallaan.

Täällä käytiin hyvää keskustelua uskonnon ja kulttuurin harjoittamisesta. En enää siihen palaa, totean vain sen, että suomalainen perinne on hieno ja haluaisin sen säilyvän, kuten kristillisten perusarvojen Suomessa, jotka eivät välttämättä ole sidottuja uskontoon vaan ovat tämmöisiä eurooppalaisia, yleisiä demokraattisia käsityksiä.

Kuluvalle vuodelle oikeastaan antaisin tällaiset terveiset: Lastensuojelu puhuttaa tosi paljon, ja tässä esimerkiksi perussuomalaisten eduskuntaryhmän perustuslakivaliokunnan jäsen edustaja Immonen toi esiin lastensuojelulaitosten ja lastensuojelutoimijoiden valvonnan. Se puhuttaa usein, miten voisimme estää esimerkiksi sen tyyppiset asiat kuin oli aikanaan tämä pikku-Eerika-tapaus, joka meitä kaikkia ravisteli. Nyt luin eilisestä Iltalehdestä, että käsitellään viime vuonna tapahtunutta asiaa: Oulussa on alkanut eilen käräjäoikeudessa käsittely, jossa syytetään lapsen toista vanhempaa — tämä vanhempi on alaikäinen — siitä, että ensikodin tiloissa — he asuvat ensikodissa — on tapahtunut lapsen pahoinpitely. Tämä on vähän yli kolme kuukautta vanha lapsi, jota on tosi pahasti potkittu ja ravisteltu siten, että hänelle on tullut aivovamma ja pysyviä vammoja. Oikeastaan tämmöisestä antaisin evästystä, että pitäisikö vähän selvittää, mikä ensikotien asema on. Silloin ollaan jo lastensuojelutoimenpiteiden parissa, kun asutaan tämmöisessä ensikodissa. Se on tarkoitettu siihen tukemiseen. Miten voi olla mahdollista, että silloin kun toimenpiteet ovat jo käyn-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

nissä, pienelle lapselle voi tapahtua jotain näin vakavaa? Olisin tämän halunnut tuoda esille jo siinä keskustelussa, kun puhuimme lasten ja perheen asemasta, kun oli tämä keskustelualoite. Tuntuu jotenkin surulliselta, että toiset ihmiset — kuten itse olen tämän kokenut — eivät ole olleet oikeutettuja saamaan eivätkä ole saaneet sitä iloa saada lapsia ja sitten on ihmisiä, jotka eivät välitä siitä eivätkä koe sitä rakkautta ja tunnetta, kun heillä on lapsi. Tämmöisissä tilanteissa pitäisi helpommin puuttua ja ehkä sitten tosiaan ottaa lapsi pois sitten, että hänet annetaan sellaisille vanhemmille, esimerkiksi helpottamalla adoptiota, että oikeasti lapsi saisi rakastavan kodin. Kuten edustaja Immonen sanoi, kaiken keskiössä pitää olla lapsen etu, joka ei varmasti toteudu silloin, kun tämmöisessä tilanteessa, mitä kuvailin, lapsi saa pysyvän vamman, kun mietitään täysin puolustuskyvytöntä ihmistä. Kyllä silloin meillä lastensuojelun täytyy olla tässä tilanteessa epäonnistunut.

17.03 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus on kaikkein tärkeimpiä raportteja, joita tässä salissa käsitellään. Ihmisarvot ovat perustavia arvoja, joille hyvinvointivaltio minun mielestäni rakentuu. Perusoikeudet ovat sananmukaisesti perustavia oikeuksia, joissa yhdenvertaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen on hyvin tärkeää. On erityisen tärkeää, että oikeusasiamies kiinnittää huomiota hyvinvointivaltion keskeisiin epäkohtiin, joita valitettavasti on, kuten täällä on todettu.

Esimerkiksi lastensuojelu on ollut viime aikoina otsikoissa, kiitos paitsi oikeusasiamiehen myös oikeuskanslerin ja tutkivien journalistien. Lastensuojelulaitoksiin kohdistuva valvonta on osoittautunut riittämättömäksi, ja lukuisten lastensuojelulaitosten toimintatavat ovat myös osoittautuneet kyseenalaisiksi, erityisesti nämä rajoittamistoimenpiteet. On ilmeistä, ettei valvonnan resursseihin ole panostettu riittävästi. Avien resurssipula on ilmeinen, ja niiden tilanne vaihtelee voimakkaasti eri puolilla maata. Esimerkiksi Pohjois-Suomen avin tilanne on kuulemani mukaan ollut erityisen vaikea. Tietääkseni lisätalousarvioissa on tullut aseille lisää määrärahoja, mutta tilannetta on tarpeen seurata huolellisesti.

Ja mitä tulee näihin laittomiin rajoitustoimenpiteisiin, joita lastensuojelulaitoksissa on toteutettu, toimeenpantu, niin on hyvä, että sosiaali- ja terveysministeriössä toimii paria työryhmä, joka tutkii sitä, miten tähän tulisi puuttua ja onko esimerkiksi tarvetta päivittää lastensuojelun rajoittamistoimenpiteitä koskevaa lainsäädäntöä — vastahan se tosin viime kaudella oli meillä eduskunnassa — tai onko tarpeen esimerkiksi ohjeistusta tiukentaa tai muuten tähän puuttua. Mutta mielestäni tärkeintä nyt joka tapauksessa on se, että lastensuojelulaitoksessa toimivilla ihmisillä olisi ymmärrys siitä, kuinka lastensuojelulakia tulee tulkita, että kunnioitetaan huostaan otettujen lasten ihmisoikeuksia.

Mitä tulee ylipäättään heikommassa asemassa olevien ihmisten palveluihin, niin valvonnan puutteita muuallakin kuin siellä lastensuojelussa. Näen itse yhtenä ongelmallisena asiana sen, että omavalvonta on viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt, ja omavalvonta on juuri valvonnan keinona todettu monessa kohtaa riittämättömäksi, esimerkiksi vanhusten palveluissa. Mielestäni hyvin tärkeä kysymys on se, miten sitten omavalvontaa pitäisi kehittää, kun sitä mitä ilmeisimmin meillä kuitenkin jatkossakin tulee olemaan, ja minusta siihen pitäisi paneutua ihan omalla selvityksellään. Mielestäni myös eduskunnan pitäisi kiinnittää huomiota valvonnan kokonaisuuteen eli tulisi tarkentaa sitä, mikä on kuntien vastuu sen jälkeen, kun sopimus on allekirjoitettu jonkin palveluita tuottavan tahon kanssa, oli kyse sitten lastensuojelusta tai vanhusten palveluista tai vaikkapa vammaisten palveluista. Tietääkseni oikeuskanslerilla on vireillä omavalvonnan kehittäminen, ja jos näin on — toivottavasti on — niin pidän sitä erittäin tärkeänä asiana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2019 vp

Lopuksi haluan todeta vielä sen, että kun tällä kaudella toivottavasti saadaan sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisuudistus valmiiksi, niin siinä yhteydessä on meidän varmistettava se, että valvontaan kiinnitetään erityistä huomiota, sitä kehitetään siten, että vastuut ovat selvät, että valvontavastuita terävöitetään ja myös sanktiot laitetaan ajan tasalle.

Vielä kiitos oikeusasiamiehelle tästä erinomaisesta raportista.

17.08 Ari Koponen ps: Arvoisa rouva puhemies! Apulaisoikeusasiamies nostaa esiin tärkeän asian eli sen, miten järjestetään hyvää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatus tarkoittaa päiväkotia tai perhepäivähoitoa. Varhaiskasvatusta toteutetaan tilanteessa, jossa kuntien resurssit eroavat merkittävästi toisistaan. Tämä voi viime kädessä johtaa siihen, että yhdenvertaisuus ei enää toteudu eri paikkakunnilla tai yksittäisen lapsen kohdalla. Sivistysvaliokunnan mielestä on syytä selvittää keinoja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi varhaiskasvatuksessa. Kaikkia lapsia täytyy pystyä kohtelemaan tasavertaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja haluaako lopuksi oikeusasiamies Jääskeläinen käyttää puheenvuoron? — Olkaa hyvä.

17.09 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Kiitän tästä keskustelusta. Ehkä haluan myös kiittää perustuslakivaliokuntaa sen tuosta kertomuksesta antamasta mietinnöstä. Ja ehkä senkin voin todeta, että mielestäni tämä mahdollisuus, että myös muut erikoisvaliokunnat kuin perustuslakivaliokunta saivat tällä kertaa halutessaan antaa lausunnon oikeusasiamiehen kertomuksesta, oli hyvä käytäntö ja antoi mahdollisuuden keskusteluun kunkin erikoisvaliokunnan toimialaan kuuluvista asioista. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 11/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.